Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 17ης Δεκεμβρίου 2015*

«Προδικαστική παραπομπή — Κανονισμός (ΕΚ) 1924/2006 — Οδηγία 2009/54/ΕΚ — Άρθρα 11, παράγραφος 1, και 16 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Προστασία του καταναλωτή — Ισχυρισμοί διατροφής και υγείας — Φυσικά μεταλλικά νερά — Περιεκτικότητα σε νάτριο ή αλάτι — Υπολογισμός — Χλωριούχο νάτριο (επιτραπέζιο αλάτι) ή συνολική ποσότητα νατρίου — Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης — Επιχειρηματική ελευθερία»

Στην υπόθεση C-157/14,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Γαλλία) με απόφαση της 26ης Μαρτίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 4 Απριλίου 2014, στο πλαίσιο της δίκης

Neptune Distribution SNC

κατά

Ministre de l'Économie et des Finances,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο του τρίτου τμήματος, προεδρεύοντα του τέταρτου τμήματος, J. Malenovský, M. Safjan (εισηγητή), A. Prechal και K. Jürimäe, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Jääskinen

γραμματέας: V. Tourrès, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 26ης Φεβρουαρίου 2015,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Neptune Distribution SNC, εκπροσωπούμενη από τους D. Bouthors, M. Fayat και A. Vermersch, avocats,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους S. Menez, D. Colas και S. Ghiandoni,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Ι. Χαλκιά, την Ε. Λευθεριώτου και την Α. Βασιλοπούλου,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον M. Santoro, avvocato dello Stato,

— το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από τους A. Tamás και J. Rodrigues,

— το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τους J. Herrmann και O. Segnana,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις K. Herbout-Borczak και S. Grünheid,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 9ης Ιουλίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά, αφενός, την ερμηνεία του παραρτήματος του κανονισμού (ΕΚ) 1924/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τους ισχυρισμούς διατροφής και υγείας που διατυπώνονται στα τρόφιμα (ΕΕ L 404, σ. 9, και διορθωτικό ΕΕ 2007, L 12, σ. 3), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 107/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008 (ΕΕ L 39, σ. 8, στο εξής: κανονισμός 1924/2006), και, αφετέρου, το κύρος του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2000, για προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων (ΕΕ L 109, σ. 29), του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2009/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009, σχετικά με την εκμετάλλευση και τη θέση στο εμπόριο των φυσικών μεταλλικών νερών (ΕΕ L 164, σ. 45), καθώς και του παραρτήματος ΙΙΙ της οδηγίας αυτής, ερμηνευόμενων υπό το πρίσμα του παραρτήματος του κανονισμού 1924/2006.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Neptune Distribution SNC (στο εξής: Neptune Distribution) και του ministre de l'Économie et des Finances (Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών) σχετικά με τη νομιμότητα της προειδοποιητικής αποφάσεως για τη λήψη μέτρων που εξέδωσε ο προϊστάμενος της νομαρχιακής μονάδας της Allier της Περιφερειακής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού, Κατανάλωσης και Καταστολής της Απάτης της Auvergne καθώς και της από 25 Αυγούστου 2009 αποφάσεως του Υπουργού Οικονομίας, Βιομηχανίας και Απασχόλησης με την οποία απορρίφθηκε η ιεραρχική προσφυγή της Neptune Distribution.

Το νομικό πλαίσιο

Η ΕΣΔΑ

3 Υπό τον τίτλο «Ελευθερία έκφρασης», το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. [...]

2. Η άσκησις των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας, δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την […] προστασίαν της υγείας […], την προστασίαν […] των δικαιωμάτων των τρίτων [...]».

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

4 Το άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), το οποίο φέρει τον τίτλο «Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων.»

5 Το άρθρο 16 του Χάρτη, με τίτλο «Επιχειρηματική ελευθερία», προβλέπει τα ακόλουθα:

«Η επιχειρηματική ελευθερία αναγνωρίζεται σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.»

6 Το άρθρο 52 του Χάρτη, με τίτλο «Εμβέλεια και ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών», έχει ως κατωτέρω:

«1. Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

[...]

3. Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην [ΕΣΔΑ], η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία.

[...]

7. Τα δικαστήρια της Ένωσης και των κρατών μελών λαμβάνουν δεόντως υπόψη τους τις επεξηγήσεις οι οποίες έχουν εκπονηθεί με σκοπό την παροχή κατευθύνσεων για την ερμηνεία του παρόντος Χάρτη.»

7 Οι επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΕΕ 2007, C 303, σ. 17, στο εξής: επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη) διευκρινίζουν, όσον αφορά το άρθρο 11 του Χάρτη, ότι, κατ' εφαρμογή του άρθρου 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης έχει την ίδια έννοια και την ίδια εμβέλεια με το δικαίωμα που κατοχυρώνεται στην ΕΣΔΑ.

Ο κανονισμός 1924/2006

8 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1 και 9 του κανονισμού 1924/2006 έχουν ως εξής:

«(1) Στην Κοινότητα ο αριθμός των τροφίμων που επισημαίνονται και διαφημίζονται με ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας αυξάνεται συνεχώς. Προκειμένου να εξασφαλιστεί υψηλού επιπέδου προστασία των καταναλωτών και να διευκολυνθεί η επιλογή τους, τα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των εισαγόμενων, που διατίθενται στην αγορά θα πρέπει να είναι ασφαλή και να φέρουν επαρκή επισήμανση. Η ποικίλη και ισορροπημένη διατροφή είναι αναγκαία προϋπόθεση για την καλή υγεία και τα επιμέρους προϊόντα έχουν σχετική μόνον σημασία στο πλαίσιο της συνολικής δίαιτας.

[...]

(9) Υπάρχει ευρύ φάσμα θρεπτικών και άλλων ουσιών με θρεπτική ή φυσιολογική ενέργεια που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, […] ανόργανα άλατα, συμπεριλαμβανομένων των ιχνοστοιχείων […], που μπορεί να περιέχονται σε τρόφιμο και να αποτελούν το αντικείμενο ισχυρισμού. Συνεπώς, θα πρέπει να θεσπισθούν γενικές αρχές εφαρμοζόμενες σε όλους τους ισχυρισμούς που διατυπώνονται για τα τρόφιμα, για να εξασφαλίζεται υψηλού επιπέδου προστασία του καταναλωτή, να δίδεται στον καταναλωτή η αναγκαία πληροφόρηση ώστε να επιλέγει έχοντας πλήρη επίγνωση των δεδομένων, δημιουργώντας ταυτόχρονα ίσους όρους ανταγωνισμού στη βιομηχανία τροφίμων.»

9 Το άρθρο 1 του εν λόγω κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός αποσκοπεί στην εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που έχουν σχέση με τη χρήση των ισχυρισμών επί θεμάτων διατροφής και υγείας που διατυπώνονται για τα τρόφιμα ώστε να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και η παροχή υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή.

2. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στους ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας οι οποίοι διατυπώνονται στις εμπορικές ανακοινώσεις, είτε στην επισήμανση, είτε την παρουσίαση ή τη διαφήμιση των τροφίμων που διατίθενται ως έχουν στον τελικό καταναλωτή.

[...]

5. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των ακόλουθων κοινοτικών διατάξεων:

[...]

β) οδηγία [2009/54]

[...]».

10 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, του ως άνω κανονισμού έχει ως εξής:

«Επίσης, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

4) “ισχυρισμός επί θεμάτων διατροφής”: κάθε ισχυρισμός που δηλώνει, υπονοεί ή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τρόφιμο διαθέτει ιδιαίτερες ευεργετικές θρεπτικές ιδιότητες λόγω:

[...]

β) των θρεπτικών και άλλων ουσιών που:

i) περιέχει,

ii) περιέχει σε μειωμένο ή αυξημένο ποσοστό, ή

iii) δεν περιέχει,

5) "ισχυρισμός επί θεμάτων υγείας": κάθε ισχυρισμός που δηλώνει, υπονοεί ή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπάρχει σχέση μεταξύ κατηγορίας τροφίμων, τροφίμου ή συστατικού του και της υγείας,

[...]».

11 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Οι ισχυρισμοί επί θεμάτων διατροφής επιτρέπονται μόνον εάν απαριθμούνται στο Παράρτημα και είναι σύμφωνοι με τους όρους του παρόντος κανονισμού.»

12 Το άρθρο 13 του κανονισμού 1924/2006 ορίζει τα εξής:

«1. Οι ισχυρισμοί επί θεμάτων υγείας οι οποίοι περιγράφουν ή μνημονεύουν:

α) τον ρόλο θρεπτικής ή άλλης ουσίας στην αύξηση, την ανάπτυξη και τις λειτουργίες του οργανισμού [...]

[...]

και οι οποίοι επισημαίνονται στον κατάλογο της παραγράφου 3, επιτρέπονται χωρίς προσφυγή στις διαδικασίες των άρθρων 15 έως 19, εφόσον:

i) βασίζονται σε γενικώς αποδεκτά επιστημονικά στοιχεία και

ii) είναι ευκόλως κατανοητοί από τον μέσο καταναλωτή.

[...]

3. Κατόπιν διαβούλευσης με την [Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (EFSA)], η Επιτροπή θεσπίζει [...] κοινοτικό κατάλογο με τους κατά την παράγραφο 1 επιτρεπόμενους ισχυρισμούς, ο οποίος έχει ως αντικείμενο την τροποποίηση μη ουσιωδών στοιχείων του παρόντος κανονισμού διά της συμπληρώσεώς του, καθώς και όλους τους αναγκαίους όρους για τη χρήση αυτών των ισχυρισμών, το αργότερο έως τις 31 Ιανουαρίου 2010.

[...]»

13 Το παράρτημα του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Ισχυρισμοί επί θεμάτων διατροφής και προϋποθέσεις χρήσης τους», περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες διατάξεις:

«Χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο/αλάτι

Ο ισχυρισμός ότι τρόφιμο έχει χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο/αλάτι καθώς και κάθε ισχυρισμός που ενδέχεται να έχει το ίδιο νόημα για τον καταναλωτή, μπορεί να χρησιμοποιείται μόνον όταν το προϊόν δεν περιέχει περισσότερα από 0,12 g νατρίου, ή ισοδύναμη ποσότητα αλατιού, ανά 100 g ή ανά 100 ml. Για τα νερά, πλην των φυσικών μεταλλικών νερών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας [2009/54], η τιμή αυτή δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 2 mg νατρίου ανά 100 ml.

Πολύ χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο/αλάτι

Ο ισχυρισμός ότι τρόφιμο έχει πολύ χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο/αλάτι καθώς και κάθε ισχυρισμός που ενδέχεται να έχει το ίδιο νόημα για τον καταναλωτή μπορεί να χρησιμοποιείται μόνον όταν το προϊόν δεν περιέχει περισσότερα από 0,04 g νάτριου, ή ισοδύναμη ποσότητα αλατιού, ανά 100 g ή ανά 100 ml. Ο ισχυρισμός αυτός δεν χρησιμοποιείται για τα φυσικά μεταλλικά νερά και τα άλλα νερά.»

Η οδηγία 2000/13

14 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2000/13 ορίζει τα εξής:

«1. Η επισήμανση και οι τρόποι σύμφωνα με τους οποίους πραγματοποιείται δεν πρέπει:

α) να είναι φύσεως τέτοιας, ώστε να οδηγεί σε πλάνη τον αγοραστή, ιδίως:

i) ως προς τα χαρακτηριστικά του τροφίμου και ιδίως τη φύση, την ταυτότητα, τις ιδιότητες, τη σύνθεση, την ποσότητα, τη διατηρησιμότητα, την καταγωγή ή προέλευση, τον τρόπο παρασκευής ή λήψεως,

ii) με την απόδοση [στο] τρόφιμο αποτελεσμάτων ή ιδιοτήτων που δεν έχει,

iii) με τον υπαινιγμό ότι το τρόφιμο έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ενώ στην πραγματικότητα όλα τα παρόμοια τρόφιμα έχουν αυτά τα ίδια χαρακτηριστικά·

β) με την επιφύλαξη των κοινοτικών διατάξεων σχετικά με τα φυσικά μεταλλικά νερά και με τα τρόφιμα ειδικής διατροφής, να αποδίδει σε τρόφιμο ιδιότητες πρόληψης, αγωγής και θεραπείας οποιασδήποτε ανθρώπινης ασθένειας ή να επικαλείται τις ιδιότητες αυτές.

[...]

3. Οι απαγορεύσεις ή οι περιορισμοί που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 εφαρμόζονται επίσης:

α) στην παρουσίαση των τροφίμων και ιδίως στο σχήμα ή στην όψη που δίνεται σ' αυτά ή στη συσκευασία τους, στο υλικό συσκευασίας που χρησιμοποιήθηκε, στον τρόπο που είναι [τοποθετημένα] καθώς επίσης και στο χώρο εκθέσεώς τους,

β) στη διαφήμιση.»

Η οδηγία 2009/54

15 Οι αιτιολογικές σκέψεις 5, 8 και 9 της οδηγίας 2009/54 έχουν ως εξής:

«(5) Ο κύριος στόχος οιασδήποτε ρυθμίσεως για τα φυσικά μεταλλικά νερά θα πρέπει να είναι η προστασία της υγείας των καταναλωτών, η πρόληψη της παραπληροφόρησης των καταναλωτών και η διασφάλιση θεμιτού εμπορίου.

[...]

(8) Τα φυσικά μεταλλικά νερά υπόκεινται, όσον αφορά την επισήμανσή τους, στους γενικούς κανόνες που καθορίζει η οδηγία [2000/13]. Η παρούσα οδηγία μπορεί, επομένως, να περιορισθεί στη θέσπιση των συμπληρωμάτων και των αποκλίσεων που θα πρέπει να επέλθουν σε αυτούς τους γενικούς κανόνες.

(9) Η λεπτομερής αναγραφή των αποτελεσμάτων της ανάλυσης ενός φυσικού μεταλλικού νερού θα πρέπει να είναι υποχρεωτική, προκειμένου να διασφαλίζεται η πληροφόρηση του καταναλωτή.»

16 Το άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2009/54 έχει ως ακολούθως:

«Η επισήμανση των φυσικών μεταλλικών νερών περιλαμβάνει επίσης τις ακόλουθες υποχρεωτικές ενδείξεις:

α) την αναφορά της αναλυτικής σύνθεσης με απαρίθμηση των χαρακτηριστικών στοιχείων του.»

17 Το άρθρο 9 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Απαγορεύεται, τόσο επί των συσκευασιών ή ετικετών όσον και κατά την οιασδήποτε μορφής διαφήμιση, η χρησιμοποίηση ενδείξεων, επωνυμιών, κατασκευαστικών ή εμπορικών σημάτων, απεικονίσεων ή άλλων σχημάτων συμβολικών ή όχι που:

α) για ένα φυσικό μεταλλικό νερό, υπαινίσσονται ένα χαρακτηριστικό που το νερό δεν κατέχει, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την καταγωγή, την ημερομηνία έκδοσης άδειας εκμετάλλευσης, τα αποτελέσματα αναλύσεων καθώς και κάθε αναφορά ανάλογη προς τις εγγυήσεις αυθεντικότητας·

[...]

2. Απαγορεύονται όλες οι ενδείξεις που αποδίδουν σε ένα φυσικό μεταλλικό νερό ιδιότητες πρόληψης, θεραπευτικής αγωγής ή θεραπείας μιας ανθρώπινης ασθένειας.

Εντούτοις, επιτρέπονται οι ενδείξεις που εκτίθενται στο παράρτημα ΙΙΙ, εφόσον πληρούνται τα αντίστοιχα κριτήρια που καθορίζονται εκεί ή, ελλείψει αυτών, τα κριτήρια που καθορίζονται από τις εθνικές διατάξεις και υπό την προϋπόθεση ότι αυτές οι ενδείξεις έχουν στηριχθεί σε φυσικοχημικές αναλύσεις και, αν είναι αναγκαίο, σε φαρμακολογικές, φυσιολογικές και κλινικές εξετάσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σύμφωνα με επιστημονικά αναγνωρισμένες μεθόδους σύμφωνα με το παράρτημα Ι, τμήμα Ι, σημείο 2.

Τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν τις ενδείξεις “ενισχύει την πέψη”, “μπορεί να ευνοεί τις ηπατο-χολικές λειτουργίες” ή παρόμοιες ενδείξεις. Μπορούν εξάλλου να επιτρέπουν άλλες ενδείξεις, εφόσον αυτές δεν ευρίσκονται σε αντίφαση με τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο πρώτο εδάφιο και είναι [σύμφωνες] με τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο δεύτερο εδάφιο.

[...]»

18 Το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας 2009/54, με τίτλο «Ενδείξεις και κριτήρια που καθορίζονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2», περιέχει την ένδειξη «Κατάλληλο για δίαιτα πτωχή σε νάτριο», συνοδευόμενη από το κριτήριο σύμφωνα με το οποίο «η περιεκτικότητα σε νάτριο είναι κατώτερη από 20 mg/l».

Το γαλλικό δίκαιο

19 Το άρθρο R. 112-7, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, του κώδικα προστασίας των καταναλωτών (code de la consommation), με το οποίο μεταφέρεται στο γαλλικό δίκαιο το άρθρο 2 της οδηγίας 2000/13, έχει ως εξής:

«Η επισήμανση και οι τρόποι σύμφωνα με τους οποίους πραγματοποιείται δεν πρέπει να είναι τέτοιας φύσεως, ώστε να οδηγεί σε πλάνη τον αγοραστή ή τον καταναλωτή, ιδίως ως προς τα χαρακτηριστικά του τροφίμου και ιδίως τη φύση, την ταυτότητα, τις ιδιότητες, τη σύνθεση, την ποσότητα, τη διατηρησιμότητα, την καταγωγή ή προέλευση, τον τρόπο παρασκευής ή λήψεως.

[...]

Οι απαγορεύσεις ή οι περιορισμοί που προβλέπονται ανωτέρω εφαρμόζονται επίσης στη διαφήμιση και στην παρουσίαση των τροφίμων [...]».

20 Τα άρθρα R. 1322-44-13 και R. 1322-44-14 του κώδικα δημόσιας υγείας (code de la santé publique) μεταφέρουν στο γαλλικό δίκαιο το άρθρο 9 της οδηγίας 2009/54.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

21 Η Neptune Distribution πωλεί και διανέμει τα ανθρακούχα φυσικά μεταλλικά νερά «Saint-Yorre» και «Vichy Célestins».

22 Με απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 2009, ο προϊστάμενος της νομαρχιακής μονάδας της Allier της Περιφερειακής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού, Κατανάλωσης και Καταστολής της Απάτης της Auvergne (Γαλλία) κάλεσε τη Neptune Distribution να αφαιρέσει από την επισήμανση και τη διαφήμιση των εν λόγω νερών τις ακόλουθες ενδείξεις:

— «Το νάτριο που περιέχει το St-Yorre είναι ουσιαστικά όξινο ανθρακικό νάτριο. Το St-Yorre περιέχει μόνον 0,53 γραμμάρια άλας (ή χλωριούχο νάτριο) ανά λίτρο, ήτοι λιγότερο απ' ό,τι περιέχει ένα λίτρο γάλα!!!»·

— «Μην συγχέετε το άλας και το νάτριο —το νάτριο που περιέχει το Vichy Célestins είναι ουσιαστικά όξινο ανθρακικό νάτριο. Μην το συγχέετε επ' ουδενί με το επιτραπέζιο αλάτι (χλωριούχο νάτριο). Το Vichy Célestins περιέχει μόνον 0,39 γραμμάρια άλας ανά λίτρο, ήτοι 2 έως 3 φορές λιγότερο απ' ό,τι περιέχει ένα λίτρο γάλα!», καθώς και, εν γένει

— οιαδήποτε ένδειξη σκοπούσα στη δημιουργία της εντυπώσεως ότι τα επίμαχα νερά έχουν χαμηλή ή πολύ χαμηλή περιεκτικότητα σε αλάτι ή νάτριο.

23 Με απόφαση της 25ης Αυγούστου 2009 ο Υπουργός Οικονομίας, Βιομηχανίας και Απασχόλησης απέρριψε την ιεραρχική προσφυγή που άσκησε η Neptune Distribution κατά της εν λόγω προειδοποιητικής αποφάσεως.

24 Με απόφαση της 27ης Μαΐου 2010, το tribunal administratif de Clermont Ferrand (Γαλλία) απέρριψε την προσφυγή με την οποία η Neptune Distribution ζήτησε να ακυρωθούν, λόγω υπέρβασης εξουσίας, η προειδοποιητική απόφαση και η μεταγενέστερη υπουργική απόφαση.

25 Κατά της πρωτόδικης αυτής αποφάσεως η Neptune Distribution άσκησε έφεση, η οποία απορρίφθηκε με απόφαση που εξέδωσε το cour administrative d'appel de Lyon (Γαλλία) στις 9 Ιουνίου 2011.

26 Η Neptune Distribution άσκησε αίτηση αναιρέσεως κατά της τελευταίας αυτής αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, η Neptune Distribution προέβαλε, μεταξύ άλλων, λόγο αντλούμενο από το ότι το cour administrative d'appel de Lyon υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά τα άρθρα R. 112-7 του κώδικα προστασίας των καταναλωτών και R. 1322-44-13 και R. 1322-44-14 του κώδικα δημόσιας υγείας.

27 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, για να αποφανθεί επί του ανωτέρω λόγου, πρέπει προηγουμένως να διευκρινιστεί το ζήτημα εάν το παράρτημα του κανονισμού 1924/2006 έχει την έννοια ότι, προκειμένου να υπολογιστεί η ποσότητα αλατιού που ισοδυναμεί με την ποσότητα νατρίου σε ένα τρόφιμο («ισοδύναμη ποσότητα αλατιού») πρέπει να λαμβάνεται ως βάση υπολογισμού μόνον η ποσότητα νατρίου η οποία, σε ένωση με ιόντα χλωρίου, σχηματίζει χλωριούχο νάτριο ή επιτραπέζιο αλάτι, ή, αντιθέτως, η συνολική ποσότητα νατρίου στα τρόφιμα, υπό όλες τις μορφές του.

28 Συγκεκριμένα, στην τελευταία αυτή περίπτωση, ένα νερό πλούσιο σε όξινο ανθρακικό νάτριο θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι δεν έχει «χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο ή αλάτι», έστω και αν έχει χαμηλή, και μάλιστα πολύ χαμηλή, περιεκτικότητα σε χλωριούχο νάτριο.

29 Επομένως, ο διανομέας φυσικού μεταλλικού νερού δεν μπορεί να χρησιμοποιεί στις ετικέτες και τα διαφημιστικά μηνύματά του ενδείξεις, ακόμη και ακριβείς, οι οποίες παραπέμπουν σε χαμηλή περιεκτικότητα σε αλάτι ή χλωριούχο νάτριο, καθόσον οι ενδείξεις αυτές θα ήταν πιθανό να παραπλανήσουν τον αγοραστή σχετικά με τη συνολική περιεκτικότητα του οικείου μεταλλικού νερού σε νάτριο.

30 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι, όπως προκύπτει μεταξύ άλλων από γνωμοδότηση της EFSA της 21ης Απριλίου 2005, η αύξηση της αρτηριακής πίεσης αποτελεί το κύριο ανεπιθύμητο αποτέλεσμα που συσχετίζεται με την αυξημένη πρόσληψη νατρίου. Μολονότι υπεύθυνο θεωρείται κατά κύριο λόγο το νάτριο αυτό καθ' εαυτό, ρόλο στην αύξηση της αρτηριακής πίεσης διαδραματίζουν και τα ιόντα χλωρίου. Διάφορες μελέτες συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι μια δίαιτα πλούσια σε όξινο ανθρακικό νάτριο δεν συνεπάγεται για τα άτομα που πάσχουν από υπέρταση ανεπιθύμητο αποτέλεσμα όμοιο με εκείνο που προκαλεί μια δίαιτα πλούσια σε χλωριούχο νάτριο. Είναι ασφαλώς αληθές ότι, σε γνωμοδότηση που δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2011, η EFSA αρνήθηκε να συμπεριλάβει στον προβλεπόμενο από το άρθρο 13, παράγραφος 3, του κανονισμού 1924/2006 κατάλογο των εγκεκριμένων ισχυρισμών υγείας τον ισχυρισμό ότι το όξινο ανθρακικό νάτριο δεν επιφέρει ανεπιθύμητο αποτέλεσμα στην αρτηριακή πίεση, με την αιτιολογία ότι η προσκομισθείσα προς στήριξη του εν λόγω ισχυρισμού μελέτη δεν παρείχε επαρκή μεθοδολογικά εχέγγυα ώστε να αντληθούν οριστικά συμπεράσματα. Εντούτοις, από το στοιχείο αυτό και μόνο δεν δύναται ομοίως να συναχθεί μετά βεβαιότητας ότι το όξινο ανθρακικό νάτριο πρέπει να θεωρείται ως δυνάμενο να προκαλέσει ή να επιδεινώσει την υπέρταση κατά τον ίδιο τρόπο και στον ίδιο βαθμό με το χλωριούχο νάτριο.

31 Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, εγείρονται αμφιβολίες ως προς την ισοδυναμία μεταξύ κατανάλωσης νερών πλούσιων σε όξινο ανθρακικό νάτριο και κατανάλωσης νερών πλούσιων σε χλωριούχο νάτριο, όσον αφορά τους κινδύνους για την υγεία των καταναλωτών. Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα αν οι περιορισμοί στην ελευθερία έκφρασης και διαφημιστικής πληροφόρησης καθώς και στην επιχειρηματική ελευθερία της Neptune Distribution είναι αναγκαίοι και σύμφωνοι με την αρχή της αναλογικότητας σε σχέση, ιδίως, με την απαίτηση για διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας των καταναλωτών.

32 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Conseil d'État ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Ως βάση για τον υπολογισμό της "ισοδύναμης ποσότητας αλατιού" με την ποσότητα νατρίου που υπάρχει σε ένα τρόφιμο, κατά την έννοια του παραρτήματος του κανονισμού 1924/2006, λαμβάνεται μόνον η ποσότητα του νατρίου η οποία, σε ένωση με ιόντα χλωρίου, σχηματίζει το χλωριούχο νάτριο ή το επιτραπέζιο αλάτι, ή πρέπει να λαμβάνεται η συνολική ποσότητα νατρίου που περιέχει ένα τρόφιμο, υπό όλες τις μορφές του;

2) Στη δεύτερη περίπτωση, αντιβαίνουν οι διατάξεις του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/13 και του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2009/54, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας αυτής, ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα της σχέσεως ισοδυναμίας μεταξύ νατρίου και αλατιού που ορίζεται στο παράρτημα του κανονισμού 1924/2006, και καθόσον απαγορεύουν σε διανομέα μεταλλικού νερού να περιλαμβάνει στις ετικέτες και τα διαφημιστικά μηνύματά του κάθε ένδειξη σχετικά με τη χαμηλή περιεκτικότητα σε αλάτι η οποία θα μπορούσε να ισχύει για το προϊόν του, κατά τα λοιπά πλούσιο σε όξινο ανθρακικό νάτριο, στον βαθμό που η ένδειξη αυτή θα ήταν πιθανό να παραπλανήσει τον αγοραστή σχετικά με τη συνολική περιεκτικότητα του νερού σε νάτριο, στο άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 11, παράγραφος 1 (ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης), και το άρθρο 16 (επιχειρηματική ελευθερία) του Χάρτη, καθώς και στο άρθρο 10 της [ΕΣΔΑ];»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

33 Πρέπει προκαταρκτικώς να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, στο τελευταίο απόκειται να δώσει στον εθνικό δικαστή χρήσιμη απάντηση που θα του παράσχει τη δυνατότητα να λύσει τη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί. Ειδικότερα, αποστολή του Δικαστηρίου είναι να ερμηνεύει όλες τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που έχουν ανάγκη τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να αποφανθούν επί των διαφορών των οποίων έχουν επιληφθεί, ακόμη και όταν οι διατάξεις αυτές δεν μνημονεύονται ρητώς στα ερωτήματα που του υποβάλλουν τα εν λόγω δικαστήρια (απόφαση Doc Generici, C-452/14, EU:C:2015:644, σκέψη 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 Συνεπώς, μολονότι τυπικά το αιτούν δικαστήριο περιόρισε το πρώτο του ερώτημα στην ερμηνεία της έκφρασης «ισοδύναμη ποσότητα αλατιού» που περιλαμβάνει το παράρτημα του κανονισμού 1924/2006, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο όλα τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που μπορεί να του είναι χρήσιμα για την εκδίκαση της υπόθεσης της οποίας έχει επιληφθεί, ασχέτως του αν το δικαστήριο αυτό έχει κάνει σχετική μνεία κατά τη διατύπωση των ερωτημάτων του. Απόκειται, συναφώς, στο Δικαστήριο να προσδιορίσει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των στοιχείων που του παρέσχε το εθνικό δικαστήριο και ιδίως το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, τα στοιχεία του δικαίου αυτού που χρήζουν ερμηνείας λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (βλ., συναφώς, απόφαση Doc Generici, C-452/14, EU:C:2015:644, σκέψη 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

35 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι, με το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει επίσης στις διατάξεις της οδηγίας 2009/54.

36 Εκτός αυτού, από το εν λόγω σκεπτικό προκύπτει ότι, για την επίλυση της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν οι συσκευασίες, οι ετικέτες και οι διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών επιτρέπεται να υπαινίσσονται χαμηλή περιεκτικότητα των νερών αυτών σε νάτριο ή αλάτι, ιδιαιτέρως αναγράφοντας την περιεκτικότητα των εν λόγω νερών σε μία μόνο χημική ένωση νατρίου, εν προκειμένω το χλωριούχο νάτριο, ή επιτραπέζιο αλάτι, χωρίς να προσδιορίζουν τη συνολική περιεκτικότητα σε νάτριο υπό όλες τις παρούσες χημικές μορφές του, στο μέτρο που η εν λόγω συνολική περιεκτικότητα μπορεί να υπερβαίνει τα όρια των ποσοτήτων νατρίου ή της ισοδύναμης ποσότητας αλατιού τα οποία προβλέπει η κανονιστική ρύθμιση της Ένωσης που εφαρμόζεται επί ισχυρισμών και ενδείξεων χρησιμοποιούμενων για τα φυσικά μεταλλικά νερά.

37 Ως εκ τούτου, με το πρώτο ερώτημα ζητείται κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν αντιβαίνει προς το δίκαιο της Ένωσης το να χρησιμοποιούνται στις συσκευασίες, στις ετικέτες και στις διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών ισχυρισμοί και ενδείξεις που επιδιώκουν να δημιουργήσουν στον καταναλωτή την εντύπωση ότι τα εν λόγω νερά έχουν χαμηλή, και μάλιστα πολύ χαμηλή, περιεκτικότητα σε χλωριούχο νάτριο ή αλάτι ή είναι κατάλληλα για δίαιτα πτωχή σε νάτριο, όταν η συνολική περιεκτικότητά τους σε νάτριο, υπό όλες τις παρούσες χημικές μορφές του, υπερβαίνει τα όρια των ποσοτήτων νατρίου ή της ισοδύναμης ποσότητας αλατιού τα οποία προβλέπει η κανονιστική ρύθμιση της Ένωσης που εφαρμόζεται στον σχετικό τομέα.

38 Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο εν λόγω ερώτημα, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διατάξεις τόσο του κανονισμού 1924/2006 όσο και της οδηγίας 2009/54.

39 Όπως προκύπτει από το άρθρο 1, παράγραφος 5, του κανονισμού 1924/2006, ο εν λόγω κανονισμός εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των διατάξεων της οδηγίας 2009/54.

40 Συγκεκριμένα, ενώ ο ανωτέρω κανονισμός διέπει κατά γενικό τρόπο τη χρήση ισχυρισμών διατροφής και υγείας που διατυπώνονται στα τρόφιμα, η οδηγία 2009/54 προβλέπει ειδικούς κανόνες όσον αφορά τις ενδείξεις οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνονται στις συσκευασίες, στις ετικέτες και στις διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών.

41 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 1924/2006 επιτρέπει τους ισχυρισμούς διατροφής μόνον εφόσον αυτοί συγκαταλέγονται στους απαριθμούμενους στο παράρτημα του ίδιου κανονισμού και είναι σύμφωνοι με τις εκεί προβλεπόμενες προϋποθέσεις.

42 Όσον αφορά τους ισχυρισμούς διατροφής που παραπέμπουν στο περιεχόμενο του νατρίου ή του αλατιού, το εν λόγω παράρτημα παρέχει τη δυνατότητα χαρακτηρισμού ενός τροφίμου ως έχοντος «χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο ή αλάτι» ή «πολύ χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο ή αλάτι», ή χρήσης κάθε άλλου ισχυρισμού που ενδέχεται να έχει το ίδιο νόημα για τον καταναλωτή, υπό τον όρο ότι το οικείο προϊόν δεν περιέχει περισσότερα από 0,12 g νατρίου ή ισοδύναμη ποσότητα αλατιού ανά 100 g ή ανά 100 ml, όσον αφορά τον πρώτο ισχυρισμό, ή περισσότερα από 0,04 g του στοιχείου αυτού, όσον αφορά τον δεύτερο ισχυρισμό.

43 Εντούτοις, τα νερά υπόκεινται σε ειδικούς κανόνες ως προς το ζήτημα αυτό.

44 Πιο συγκεκριμένα, πρώτον, το παράρτημα του κανονισμού 1924/2006 απαγορεύει τη χρήση του ισχυρισμού «πολύ χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο ή αλάτι» καθώς και κάθε ισχυρισμού που ενδέχεται να έχει το ίδιο νόημα για τον καταναλωτή όσον αφορά τα φυσικά μεταλλικά νερά και τα άλλα νερά.

45 Δεύτερον, ο ισχυρισμός «χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο ή αλάτι», όπως ακριβώς και κάθε ισχυρισμός που ενδέχεται να έχει το ίδιο νόημα για τον καταναλωτή, επιτρέπεται, σύμφωνα με το ίδιο αυτό παράρτημα, όσον αφορά νερά πλην των φυσικών μεταλλικών νερών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2009/54, υπό τον όρο ότι η σχετική τιμή δεν υπερβαίνει τα 2 mg νατρίου ανά 100 ml, δηλαδή τα 20 mg ανά λίτρο.

46 Κατά το άρθρο 9, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2009/54, επιτρέπονται οι ενδείξεις που εκτίθενται στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας αυτής, εφόσον πληρούνται τα αντίστοιχα κριτήρια που καθορίζονται εκεί ή, ελλείψει αυτών, τα κριτήρια που καθορίζονται από τις εθνικές διατάξεις και υπό την επιφύλαξη τηρήσεως ορισμένων προϋποθέσεων τεχνικής φύσεως.

47 Το παράρτημα αυτό περιέχει την ένδειξη «Κατάλληλο για δίαιτα πτωχή σε νάτριο», συνοδευόμενη από το κριτήριο σύμφωνα με το οποίο «η περιεκτικότητα σε νάτριο είναι κατώτερη από 20 mg/l».

48 Προσδιορίζοντας, με την οδηγία 2009/54, τη μέγιστη επιτρεπόμενη ποσότητα νατρίου στις περιπτώσεις που οι συσκευασίες, οι ετικέτες και οι διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών περιέχουν ένδειξη υπαινισσόμενη χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν διακρίνει το νάτριο αναλόγως της χημικής ένωσης της οποίας αποτελεί στοιχείο ή από την οποία προέρχεται.

49 Όσον αφορά τους σκοπούς τόσο του κανονισμού 1924/2006 όσο και της οδηγίας 2009/54, υπενθυμίζεται ότι ο κανονισμός αυτός, όπως ορίζεται στο άρθρο του 1, αποσκοπεί στην εξασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και στην παροχή υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή. Συναφώς, οι αιτιολογικές σκέψεις 1 και 9 του εν λόγω κανονισμού διευκρινίζουν ότι πρέπει, ιδίως, να δίδεται στον καταναλωτή η αναγκαία πληροφόρηση ώστε να επιλέγει έχοντας πλήρη επίγνωση των δεδομένων (απόφαση Ehrmann, C-609/12, EU:C:2014:252, σκέψη 40).

50 Υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 5 της οδηγίας 2009/54, κύριος στόχος οποιασδήποτε ρύθμισης για τα φυσικά μεταλλικά νερά θα πρέπει να είναι η προστασία της υγείας των καταναλωτών, η πρόληψη της παραπληροφόρησης των καταναλωτών και η διασφάλιση θεμιτού εμπορίου. Υπ' αυτή την έννοια, η αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας αυτής διευκρινίζει ότι, προκειμένου να διασφαλίζεται η πληροφόρηση του καταναλωτή, θα πρέπει να είναι υποχρεωτική η λεπτομερής αναγραφή των αποτελεσμάτων της ανάλυσης ενός φυσικού μεταλλικού νερού (βλ. απόφαση Hotel Sava Rogaška, C-207/14, EU:C:2015:414, σκέψη 40).

51 Επομένως, διαπιστώνεται ότι, θεσπίζοντας τις διατάξεις του κανονισμού 1924/2006 και της οδηγίας 2009/54, ο νομοθέτης της Ένωσης έκρινε αναγκαίο να εξασφαλίσει τη δυνατότητα του καταναλωτή να λαμβάνει υπό συνθήκες διαφάνειας κατάλληλη πληροφόρηση όσον αφορά την περιεκτικότητα σε νάτριο των νερών που προορίζονται για κατανάλωση.

52 Οι εγγυήσεις αυτές πρέπει να εκτιμηθούν επίσης υπό το πρίσμα της σημασίας που έχει το επίπεδο της κατανάλωσης νατρίου για την ανθρώπινη υγεία.

53 Στο μέτρο όμως που δεν αμφισβητείται ότι το νάτριο αποτελεί συστατικό στοιχείο διαφόρων χημικών ενώσεων, και δη, μεταξύ άλλων, του χλωριούχου νατρίου, ή αλατιού, και του όξινου ανθρακικού νατρίου, η ποσότητα νατρίου που παρουσιάζεται στα φυσικά μεταλλικά νερά πρέπει να εκτιμηθεί, υπό το πρίσμα των διατάξεων της οδηγίας 2009/54, λαμβανομένης υπόψη της συνολικής παρουσίας του στοιχείου αυτού στα επίμαχα φυσικά μεταλλικά νερά, ανεξαρτήτως της χημικής μορφής του.

54 Ασφαλώς, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2009/54, η επισήμανση των φυσικών μεταλλικών νερών συνεπάγεται υποχρεωτικώς την αναφορά της αναλυτικής σύνθεσης με απαρίθμηση των χαρακτηριστικών στοιχείων τους.

55 Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί ότι οι συσκευασίες, οι ετικέτες και οι διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών οι οποίες, ανεξαρτήτως του κατά πόσον αναγράφεται στην ετικέτα, σύμφωνα με τη διάταξη που μνημονεύεται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, η συνολική περιεκτικότητα των νερών αυτών σε νάτριο, περιέχουν ένδειξη η οποία παραπέμπει σε χαμηλή περιεκτικότητα των εν λόγω νερών σε νάτριο είναι επίσης πιθανό να παραπλανήσουν τον καταναλωτή, στο μέτρο που ενδέχεται να υπαινίσσονται ότι τα νερά αυτά έχουν χαμηλή

περιεκτικότητα σε νάτριο ή αλάτι ή ότι είναι κατάλληλα για δίαιτα πτωχή σε νάτριο, ενώ στην πραγματικότητα το νάτριο που περιέχουν ανέρχεται σε 20 mg/l ή και υπερβαίνει το όριο αυτό (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Teekanne, C-195/14, EU:C:2015:361, σκέψεις 38 έως 41).

56 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμήσεων, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο πρώτο ερώτημα είναι η εξής:

— Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 1924/2006, σε συνδυασμό με το παράρτημα του κανονισμού αυτού, έχει την έννοια ότι απαγορεύει τη χρήση του ισχυρισμού «πολύ χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο ή αλάτι» καθώς και κάθε ισχυρισμού που ενδέχεται να έχει το ίδιο νόημα για τον καταναλωτή όσον αφορά τα φυσικά μεταλλικά νερά και τα άλλα νερά·

— Το άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/54, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι αντιβαίνει προς το άρθρο αυτό το να χρησιμοποιούνται στις συσκευασίες, στις ετικέτες και στις διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών ισχυρισμοί και ενδείξεις που επιδιώκουν να δημιουργήσουν στον καταναλωτή την εντύπωση ότι τα εν λόγω νερά έχουν χαμηλή περιεκτικότητα σε χλωριούχο νάτριο ή αλάτι ή είναι κατάλληλα για δίαιτα πτωχή σε νάτριο, όταν η συνολική περιεκτικότητά τους σε νάτριο, υπό όλες τις παρούσες χημικές μορφές του, ανέρχεται σε 20 mg/l ή υπερβαίνει το όριο αυτό.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

57 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του κύρους του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/13, και του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2009/54, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ της τελευταίας αυτής οδηγίας καθώς και με το παράρτημα του κανονισμού 1924/2006, στο μέτρο που δυνάμει των διατάξεων αυτών απαγορεύεται να χρησιμοποιούνται στις συσκευασίες, στις ετικέτες και στις διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών ισχυρισμοί ή ενδείξεις που παραπέμπουν σε χαμηλή περιεκτικότητα των εν λόγω νερών σε χλωριούχο νάτριο, ή επιτραπέζιο αλάτι, και που ενδέχεται να παραπλανήσουν τον αγοραστή σχετικά με τη συνολική περιεκτικότητα των επίμαχων νερών σε νάτριο.

58 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του κύρους των διατάξεων αυτών υπό το πρίσμα του άρθρου 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 11, παράγραφος 1, και 16 του Χάρτη καθώς και με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ.

59 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι, μολονότι με το δεύτερο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του κύρους διατάξεως της οδηγίας 2000/13, εντούτοις το κύρος της διατάξεως αυτής δεν αμφισβητείται στο πλαίσιο της υπόθεσης της κύριας δίκης.

60 Συγκεκριμένα, το άρθρο 2, παράγραφοι 1, στοιχείο α', και 3, της οδηγίας 2000/13 απλώς προβλέπει ότι η επισήμανση, η παρουσίαση και η διαφήμιση των φυσικών μεταλλικών νερών δεν πρέπει να είναι τέτοιας φύσεως ώστε να υπάρχει ενδεχόμενο παραπλάνησης των αγοραστών ιδιαίτερα όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του τροφίμου.

61 Επομένως, αντιθέτως προς τις διατάξεις του κανονισμού 1924/2006 και της οδηγίας 2009/54, οι διατάξεις της οδηγίας 2000/13 δεν επιβάλλουν στους παραγωγούς και διανομείς των φυσικών μεταλλικών νερών την τήρηση συγκεκριμένων απαιτήσεων όσον αφορά τη χρήση ισχυρισμών ή ενδείξεων που ενδέχεται να υπαινίσσονται ότι το οικείο νερό έχει χαμηλή ή πολύ χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο ή σε αλάτι ή ότι είναι κατάλληλο για δίαιτα πτωχή σε νάτριο.

62 Κατά συνέπεια, απαιτείται εν προκειμένω να εκτιμηθεί μόνον το κύρος του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2009/54, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας αυτής καθώς και με το παράρτημα του κανονισμού 1924/2006.

63 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης κατοχυρώνεται με το άρθρο 11 του Χάρτη, ο οποίος σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΣΕΕ έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες.

64 Η ελευθερία αυτή προστατεύεται επίσης από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, το οποίο εφαρμόζεται ειδικότερα, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στην εκ μέρους επιχειρηματία διάδοση πληροφοριών εμπορικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων υπό τη μορφή διαφημιστικών μηνυμάτων [βλ. ΕΔΔΑ, αποφάσεις Casado Coca κατά Ισπανίας της 24ης Φεβρουαρίου 1994, σειρά A, αριθ. 285 § 35 και 36, καθώς και Krone Verlag GmbH & Co. KG κατά Αυστρίας (αριθ. 3) της 11ης Δεκεμβρίου 2003, *Recueil des arrêts et décisions* 2003-XII § 19 και 20].

65 Δεδομένου όμως ότι η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης του άρθρου 11 του Χάρτη έχει, όπως προκύπτει από το άρθρο 52, παράγραφος 3, αυτού και από τις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη όσον αφορά το άρθρο του 11, την ίδια έννοια και την ίδια εμβέλεια με το αντίστοιχο δικαίωμα που κατοχυρώνεται στην ΕΣΔΑ, διαπιστώνεται ότι η εν λόγω ελευθερία καλύπτει την εκ μέρους επιχειρηματία χρήση, στις συσκευασίες, στις ετικέτες και στις διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών, ισχυρισμών και ενδείξεων που παραπέμπουν στην περιεκτικότητα των εν λόγω νερών σε νάτριο ή σε αλάτι.

66 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η επιχειρηματική ελευθερία, η οποία προστατεύεται δυνάμει του άρθρου 16 του Χάρτη, πρέπει να εξετάζεται σε σχέση με την κοινωνική λειτουργία που επιτελεί (βλ., συναφώς, απόφαση Deutsches Weintor, C-544/10, EU:C:2012:526, σκέψη 54).

67 Η απαγόρευση να χρησιμοποιούνται στις συσκευασίες, στις ετικέτες και στις διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών ισχυρισμοί ή ενδείξεις που παραπέμπουν σε χαμηλή περιεκτικότητα των εν λόγω νερών σε νάτριο και που ενδέχεται να παραπλανήσουν τον αγοραστή σχετικά με την περιεκτικότητα αυτή συνιστά επέμβαση στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης του επιχειρηματία καθώς και στην επιχειρηματική του ελευθερία.

68 Μολονότι οι ελευθερίες αυτές μπορούν όντως να περιοριστούν, κάθε περιορισμός στην άσκησή τους πρέπει, κατά το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, να προβλέπεται από τον νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Επιπλέον, κατά την ίδια διάταξη, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε σκοπούς γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων.

69 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, αφενός, η επέμβαση περί της οποίας γίνεται λόγος με τη σκέψη 67 της παρούσας αποφάσεως προβλέπεται από τον νόμο, δηλαδή από το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 1924/2006, σε συνδυασμό με το παράρτημα του κανονισμού αυτού, και από το άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/54, σε συνδυασμό με το παράρτημα III της οδηγίας αυτής.

70 Αφετέρου, το βασικό περιεχόμενο της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης του επιχειρηματία δεν θίγεται από τις εν λόγω διατάξεις στο μέτρο που αυτές ορίζουν απλώς ότι οι πληροφορίες που μπορούν να γνωστοποιούνται στον καταναλωτή όσον αφορά την περιεκτικότητα των φυσικών μεταλλικών νερών σε νάτριο ή σε αλάτι υπόκεινται σε ορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες εκτέθηκαν με τις σκέψεις 44 έως 56 της παρούσας αποφάσεως.

71 Άλλωστε, πέραν του ότι δεν απαγορεύει την παραγωγή και εμπορία των φυσικών μεταλλικών νερών, η επίμαχη στην κύρια δίκη κανονιστική ρύθμιση απλώς οριοθετεί, σε έναν σαφώς καθορισμένο τομέα, την επισήμανση και τη διαφήμιση των εν λόγω προϊόντων. Πράττοντας τούτο, η εν λόγω ρύθμιση ουδόλως θίγει το βασικό περιεχόμενο της επιχειρηματικής ελευθερίας (βλ., συναφώς, απόφαση Deutsches Weintor, C-544/10, EU:C:2012:526, σκέψεις 57 και 58).

72 Όπως υπομνήσθηκε με τις σκέψεις 49 έως 52 της παρούσας αποφάσεως, οι διατάξεις του κανονισμού 1924/2006 και της οδηγίας 2009/54, ιδιαιτέρως δε εκείνες που προβλέπουν περιορισμούς στη χρήση των επίμαχων στην κύρια δίκη ισχυρισμών και ενδείξεων, αποβλέπουν στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή και της δυνατότητάς του να λαμβάνει υπό συνθήκες διαφάνειας κατάλληλη πληροφόρηση όσον αφορά την περιεκτικότητα σε νάτριο των νερών που προορίζονται για κατανάλωση, στη διασφάλιση θεμιτού εμπορίου καθώς και στην προστασία της ανθρώπινης υγείας.

73 Όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 46 των προτάσεών του, η προστασία της ανθρώπινης υγείας και η προστασία των καταναλωτών σε υψηλό επίπεδο συνιστούν θεμιτούς σκοπούς γενικού ενδιαφέροντος των οποίων την υλοποίηση επιδιώκει το δίκαιο της Ένωσης, σύμφωνα, μεταξύ άλλων, με τα άρθρα 9 ΣΛΕΕ, 12 ΣΛΕΕ, 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, 168, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, 169, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, καθώς και με τα άρθρα 35 και 38 του Χάρτη.

74 Η ανάγκη να διασφαλιστεί η κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο δυνατότητα του καταναλωτή να λαμβάνει, υπό συνθήκες διαφάνειας, ακριβή πληροφόρηση για τα χαρακτηριστικά του προϊόντος συνδέεται στενά με την προστασία της ανθρώπινης υγείας και συνιστά ζήτημα γενικού ενδιαφέροντος (βλ., συναφώς, ΕΔΔΑ, αποφάσεις Hertel κατά Ελβετίας της 25ης Αυγούστου 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-VI § 47, και Bergens Tidende κ.λπ. κατά Νορβηγίας της 2ας Μαΐου 2000, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-IV § 51) δυνάμενο να δικαιολογήσει περιορισμούς στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης του επιχειρηματία καθώς και στην επιχειρηματική του ελευθερία.

75 Υπό τις συνθήκες αυτές, η εκτίμηση σχετικά με το κύρος των αμφισβητούμενων διατάξεων πρέπει να πραγματοποιηθεί με γνώμονα τον αναγκαίο συμβιβασμό μεταξύ των επιταγών που απορρέουν από την προστασία των διαφόρων αυτών θεμελιωδών δικαιωμάτων και θεμιτών σκοπών γενικού ενδιαφέροντος που προστατεύει η έννομη τάξη της Ένωσης, και μέσω της ορθής στάθμισής τους (βλ., συναφώς, απόφαση Deutsches Weintor, C-544/10, EU:C:2012:526, σκέψη 47).

76 Όσον αφορά τον δικαστικό έλεγχο των προϋποθέσεων εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας, επιβάλλεται να αναγνωριστεί στον νομοθέτη της Ένωσης ευρεία διακριτική ευχέρεια σ' έναν τομέα όπως ο επίμαχος εν προκειμένω, στον οποίο καλείται να προβεί σε επιλογές πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής φύσεως καθώς και σε σύνθετες εκτιμήσεις [βλ., συναφώς, αποφάσεις British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 123, καθώς και Alliance for Natural Health κ.λπ., C-154/04 και C-155/04, EU:C:2005:449, σκέψη 52].

77 Συναφώς, παρατηρείται, πρώτον, ότι, μολονότι οι ίδιοι οι ισχυρισμοί ή οι ενδείξεις που παραπέμπουν στην περιεκτικότητα των φυσικών μεταλλικών νερών σε νάτριο το οποίο σχηματίζει ένωση με ιόντα χλωρίου μπορούν αφ' εαυτών να θεωρηθούν αντικειμενικώς ορθοί, εντούτοις, αποδεικνύονται ελλιπείς στο μέτρο που υπαινίσσονται ότι τα νερά έχουν χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο, ενώ στην πραγματικότητα η συνολική τους περιεκτικότητα σε νάτριο υπερβαίνει τα όρια που καθορίζει η κανονιστική ρύθμιση της Ένωσης (βλ., συναφώς, απόφαση Deutsches Weintor, C-544/10, EU:C:2012:526, σκέψη 51).

78 Στην περίπτωση αυτή, η πληροφόρηση που χρησιμοποιείται στις συσκευασίες, στις ετικέτες και στις διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών που περιέχουν τον εν λόγω ισχυρισμό ή ένδειξη είναι πιθανό να παραπλανήσει τον καταναλωτή ως προς την περιεκτικότητα σε νάτριο των επίμαχων στην κύρια δίκη μεταλλικών νερών.

79 Δεύτερον, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία της Neptune Distribution σύμφωνα με την οποία οι εξεταζόμενες διατάξεις υπερβαίνουν το μέτρο που είναι αναγκαίο για την προστασία της υγείας των καταναλωτών διότι εφαρμόζονται αδιακρίτως στο νάτριο υπό όλες τις χημικές μορφές του, ακόμα και υπό τη μορφή του όξινου ανθρακικού νατρίου, παρά το γεγονός ότι το τελευταίο αυτό μόριο δεν είναι επιβλαβές για την ανθρώπινη υγεία, καθόσον μόνον το χλωριούχο νάτριο προκαλεί αρτηριακή υπέρταση.

80 Συγκεκριμένα, χωρίς να απαιτείται να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν ο επιβλαβής χαρακτήρας της υπερβολικής κατανάλωσης νατρίου σε ένωση με ιόντα χλωρίου μπορεί να συγκριθεί με τον κίνδυνο εμφάνισης αρτηριακής υπέρτασης τον οποίο συνεπάγεται η κατανάλωση χλωρίου παρόντος σε άλλη χημική ένωση, όπως είναι ιδιαιτέρως το όξινο ανθρακικό νάτριο, διαπιστώνεται ότι ο κίνδυνος αυτός καθορίζεται από τον νομοθέτη της Ένωσης υπό το πρίσμα, αφενός, της επιτακτικής ανάγκης για προστασία της ανθρώπινης υγείας και, αφετέρου, της αρχής της προφύλαξης.

81 Όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 49 των προτάσεών του, ο νομοθέτης της Ένωσης οφείλει να λαμβάνει υπόψη την αρχή της προφύλαξης σύμφωνα με την οποία, όταν υπάρχει αβεβαιότητα ως προς την ύπαρξη ή την έκταση κινδύνων για την υγεία των προσώπων, μπορούν να ληφθούν μέτρα προστασίας χωρίς να απαιτείται αναμονή μέχρις ότου αποδειχθεί πλήρως το υποστατό και η σοβαρότητα των κινδύνων αυτών (βλ. απόφαση Acino κατά Επιτροπής, C-269/13 P, EU:C:2014:255, σκέψη 57).

82 Όταν καθίσταται ανέφικτο να προσδιοριστεί με βεβαιότητα η ύπαρξη ή η έκταση του προβαλλόμενου κινδύνου λόγω μη τεκμηριωμένων αποτελεσμάτων των διεξαχθεισών μελετών, η πιθανότητα δε πραγματικού κινδύνου για τη δημόσια υγεία εξακολουθεί να υπάρχει στην υποθετική περίπτωση που ο κίνδυνος αυτός θα μπορούσε να επέλθει, η αρχή της προφύλαξης δικαιολογεί τη λήψη περιοριστικών μέτρων (βλ., συναφώς, απόφαση Acino κατά Επιτροπής, C-269/13 P, EU:C:2014:255, σκέψη 58).

83 Βάσει της δικογραφίας που υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, ιδιαίτερα δε της από 21 Απριλίου 2005 γνωμοδότησης της EFSA που μνημονεύεται στη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως και στην οποία παραπέμπει η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, δεν φαίνεται να αποκλείεται το ενδεχόμενο κινδύνου για την ανθρώπινη υγεία λόγω υπερβολικής κατανάλωσης νατρίου παρόντος σε διάφορες χημικές ενώσεις, ειδικότερα δε στο όξινο ανθρακικό νάτριο.

84 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι ο νομοθέτης της Ένωσης βασίμως θεώρησε ότι οι απαγορεύσεις και οι περιορισμοί που προβλέπουν οι εξεταζόμενες με το πρώτο ερώτημα διατάξεις και αφορούν τη χρήση ισχυρισμών ή ενδείξεων που παραπέμπουν στη χαμηλή περιεκτικότητα των φυσικών μεταλλικών νερών σε νάτριο ήταν κατάλληλοι και αναγκαίοι ώστε να διασφαλιστεί η προστασία της ανθρώπινης υγείας εντός της Ένωσης.

85 Κατόπιν των προεκτεθέντων, συνάγεται ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η επέμβαση στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης του επιχειρηματία καθώς και στην επιχειρηματική του ελευθερία είναι ανάλογη προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς.

86 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω εκτιμήσεων, διαπιστώνεται ότι από την εξέταση του δεύτερου ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2009/54, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας αυτής καθώς και με το παράρτημα του κανονισμού 1924/2006.

Επί των δικαστικών εξόδων

87 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 1924/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τους ισχυρισμούς διατροφής και υγείας που διατυπώνονται στα τρόφιμα, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 107/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σε συνδυασμό με το παράρτημα του κανονισμού αυτού, έχει την έννοια ότι απαγορεύει τη χρήση του ισχυρισμού «πολύ χαμηλή περιεκτικότητα σε νάτριο ή αλάτι» καθώς και κάθε ισχυρισμού που ενδέχεται να έχει το ίδιο νόημα για τον καταναλωτή όσον αφορά τα φυσικά μεταλλικά νερά και τα άλλα νερά.**

   Το άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009, σχετικά με την εκμετάλλευση και τη θέση στο εμπόριο των φυσικών μεταλλικών νερών, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι αντιβαίνει προς το άρθρο αυτό το να χρησιμοποιούνται στις συσκευασίες, στις ετικέτες και στις διαφημίσεις των φυσικών μεταλλικών νερών ισχυρισμοί και ενδείξεις που επιδιώκουν να δημιουργήσουν στον καταναλωτή την εντύπωση ότι τα εν λόγω νερά έχουν χαμηλή περιεκτικότητα σε χλωριούχο νάτριο ή αλάτι ή είναι κατάλληλα για δίαιτα πτωχή σε νάτριο, όταν η συνολική περιεκτικότητά τους σε νάτριο, υπό όλες τις παρούσες χημικές μορφές του, ανέρχεται σε 20 mg/l ή υπερβαίνει το όριο αυτό.

2) **Από την εξέταση του δεύτερου ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2009/54, σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας αυτής καθώς και με το παράρτημα του κανονισμού 1924/2006.**

(υπογραφές)